

ПРОМЕТЕЈ

МАЛО ИСТОРИЈСКО ДРУШТВО – НОВИ САД

Објављивање књиге финансијски је помогла Градска управа за културу Новог Сада

Покрајинска комисија
за утврђивање злочина окупатора
и њихових помагача у Војводини

ЗЛОЧИНИ ОКУПАТОРА И ЊИХОВИХ ПОМАГАЧА У ВОЈВОДИНИ ПРОТИВ ЈЕВРЕЈА

(истребљење, депортација, мучење, хапшење, пљачка)

Приредио др Драго Његован

Нови Сад, 2011.

ПОКРАЈИНСКА КОМИСИЈА ЗА УТВРЂИВАЊЕ ЗЛОЧИНА ОКУПАТОРА
И ЊИХОВИХ ПОМАГАЧА У ВОЈВОДИНИ

**ЗЛОЧИНИ ОКУПАТОРА
И ЊИХОВИХ ПОМАГАЧА У ВОЈВОДИНИ
ПРОТИВ ЈЕВРЕЈА**

Приредио

Др Драго Његован

Издавачи

ИК Прометеј

21000 Нови Сад, Трг Марије Трандафил 11

Мало историјско друштво – Нови Сад

21208 Ср. Каменица, Стевана Петровића Брила 52

За издаваче

Зоран Колунџија

Станко Димић

Рецензенти

Др Ана Френкел

Др Младенко Кумовић

Уредник

Жарко Димић, проф.

директор Архива САНУ у Ср. Карловцима

Унос текста

Татјана Вучићевић

Коректор

Др Драго Његован

Графички уредник

Александар Козлица

Штампа

АЛФАГРАФ, Нови Сад

Тираж

500 примерака

ISBN 978-86-515-0578-5

SADRŽAJ

Predgovor	11
-----------------	----

UVOD

Opšti deo

Jedan istorijski pogled	21
Potreba rasvetljavanja izvora katastrofe	22
Dva stuba fašističke penetracije Evrope: antisemitizam i rasna teorija	23
Poslednja faza arijevske ludila - pojava Hitlera	27
Antisemitizam, pramajka propagande	31
Hitlerov rat protiv Jevreja (Nemačka - Mađarska)	33
Okupacije - uništenje Jevreja	35
Stvaranje psihičkih preduslova za istrebljenje [Jevreja] u okupiranoj Vojvodini	36
Članci, novine, revije i ilustracije	39
Domaći govornici, najamnici hitlerovske propagande	41
Plakati, afiše, crteži i letci u okupiranoj zemlji	42
Izložbe	42
Specijalni vojvođanski saradnici Hitlera	43

Poseban deo

PRVO POGLAVLJE

Jedinstveni zločin kao rezultat svih ostalih: istrebljenje Jevreja	47
I U Bačkoj	48
II U Banatu	48
III U Sremu	49

DRUGO POGLAVLJE

Zakoni i naredbe okupatora: povreda međunarodnog pravca	55
A. U Bačkoj	55
B. Zakoni i naredbe u Banatu	58
C. U Sremu	61

ZLOČINI U BAČKOJ

Masovna ubijanja, hapšenja, interniranja, prebacivanja Jevreja u Hrvatsku, prilikom ulaska mađarsko – fašističke vojske u Bačku	65
Iznuđene kontribucije u Bačkoj posle ulaska okupatora	70
Postavljanje komesara u jevrejskim preduzećima u Bačkoj, Prisiljavanje i iznuđivanje na prenos radnji	73
Prebacivanje Jevreja iz Novoga Sada Ustašama i Nemcima	81
Mučenja, poniženja Jevreja na prinudnom radu u Bačkoj	84
Odvođenje muškaraca iz Bačke i Baranje na radnu službu	88
Racija u Bačkoj	94
Pljačka jevrejske imovine prilikom racije	97
Hapšenje i streljanje jevrejske omladine radi komunizma u Bačkoj	98
Mučenja i istrebljenja Jevreja u raznim logorima, radne službe u Ukrajini	101
Tragedija 6.000 jevrejskih radnih službenika u borskom rudniku u Srbiji	106
Komanda nad jevrejskim logorima, batinanje i vešanje o gredu	107
Mađarski fašistički zločinci u borskom rudniku	109
Put 3600 Jevreja iz Bora preko Beograda [i] Pančeva do Jabuke	111
Masovno ubistvo 133 Jevreja kod Jabuke	111
Krvavi put Jevreja iz Jabuke preko Perleza, Titela, Novog Sada, Srbobrana, Novog Vrbasa do Crvenke	114
Grozno ubistvo 700 Jevreja u Crvenki	115
Masovna ubistva ostatka borskih Jevreja na putu Crvenka, Krnjaja, Sombor, Gakovo, Baja	118
Epilog u Nemačkoj	120
Tragičan put 800 borskih Jevreja iz Crvenke preko Sombora, Bačkog Monoštora, Bezdana i Mohača u Szentkiralyzabađa	120
Zajednička zločinačka akcija istrebljivanja od mađarskog i nemačkog okupatora	122
Logor u Bačkoj Topoli	126
Sakupljanje Jevreja u svrhu transportovanja	128
Put u logore smrti	135
Konfiskacija jevrejske imovine prilikom deportacije iz Bačke	137
Logori uništenja	140
Osvijesci - Auswitz	140
Ostali logori uništenja	146
Logor Bergen - Belsen	146
Logor Mathausen	147
Wust Giesdorf u Šleskoj	147
Neunkirchen	147
Günskirchen	148
Ravenbrück	148
Schönberg	148
Kattau kod Beča	148
Markleberg kod Leipziga	149
Baden kod Beča	149
Javorina u Galiciji	149

Rulkau	150
Edenburg	150
Békésmegyer u Mađarskoj	150
Esspemed	150
Ebensee	150
Aschersleben kod Hanovera	151
Logor u blizini Danzinga	151
Argenau	151
Istrebljenje vojvođanskih Jevreja u Budimpešti	152
Spisak ratnih zločinaca na teritoriji Bačke	153
Ratni zločinci - domaći	153
Ratni zločinci mađarski i nemački državljani	162
Narodni neprijatelji	170

ZLOČINI U BANATU

O zločinima i zločincima uopšte, o pomagačima u Banatu i Sremu	175
Javna saopštenja o istrebljenju u Banatu i Beogradu	178
Zločinačko učešće banatskih i sremskih Nemaca	178
Postupak sa banatskim Jevrejima do njihove deportacije	182
Prve mere	182
Prinudni radovi	183
Pojedinačna i skupna hapšenja	184
Zlostavljanja	185
Osnivanje logora u Banatu	189
Ishrana	190
Eksploatisanje	190
Zlostavljanje u logorima	191
Higijenske prilike	191
Komandanti i stražari logora	192
Isključenje Jevreja iz trgovine i privrede	193
Masovno hapšenje i deportovanje Jevreja	195
Pregled i oduzimanje novaca i dragocenosti	196
Put za Beograd	197
Naredbodavci i izvršioци hapšenja	199
Život u Beogradu	200
Interniranje Jevrejki	200
Banatski Jevreji u beogradskim logorima	202
Logori kod Topovskih šupa	202
Zlostavljanje i streljanje	202
Logorski dželati	203
Stražarska služba	205
Likvidiranje logora	205
Pojedinačna ubistva u Banatu pre deportacije Jevreja	205
Masovna ubistva. Masovni pokolji Jevreja u Deliblatskom pesku	208
Likvidacija Jevreja iz duševne bolnice u Kovinu	209
Zlostavljanje jevrejskih ratnih zarobljenika u Banatu	210

Masovni pokolji Jevreja kod sela Jabuka	211
Javna saopštenja o istrebljenju u Banatu i Beogradu	212
Masovno streljanje Jevreja u Pančevu 14. marta 1942.	213
Likvidacija jevrejskog imanja u Banatu	215
Molbe reflektenata	215
Kupci jevrejskih dobara	216
Kupovne cene	218
Rukovodioci prodaje pokretnina	218
Ubrani novac od imanja	220
Statistički podaci o rasprodatim nekretninama	221
Deponovanje dragocenosti	225
Preuzimanje jevrejskih akcija	227
Ulozi, tekućih računa i sefovi Jevreja	227
Zločini nacista nad jevrejskim svetinjama	229
Sinagoge	229
Groblja i nadgrobni spomenici	230
O komesarskim upravama i komesarima	232
Postavljanje i delokrug rada	232
Predmet komesarstva	233
Svrha komesarstva	233
Odgovornost okupatora	235
Odgovornost komesara	236
Zloupotrebe i krivična delanja komesara	237
Komesari i komesarijati sa sedištem u Beogradu	241
Nadzorne vlasti	242
Ratni zločinci i njihovi pomagači	244
I	244
II, A, Komesari, koji su za vreme okupacije rasprodavali nekretnine u Novom Kneževcu	264
Komesari, prodavci nekretnina u Beloj Crkvi	264
Komesari, prodavci nekretnina u Velikoj Kikindi i srezu	264
Komesari, prodavci nekretnina u Alibunaru	265
Komesari, prodavci nekretnina u Kovinu	265
Komesari, prodavci nekretnina u Kovačići	265
Komesari, prodavci nekretnina u Vršcu	265
Komesari, prodavci nekretnina u Petrovgradu	266
Komesari, prodavci nekretnina u Novom Bečeju i srezu	267
Komesari, prodavci nekretnina u Pančevu i srezu	267
II, B, Komesari, u trgovačkim radnjama, preduzećima, gazdinstvima i oni koji su rasprodavali nekretnine	269
III	275

ZLOČINI U SREMU

Hapšenje i pljačka Jevreja, kao i mere okupatorskih vlasti odmah po ulasku u prvim danima i nedeljama	281
Prinudan rad, mučenje i ponižavanje Jevreja na prinudnom radu	289

Sudbina jevrejske imovine u Sremu, Oduzimanje radnji i imanja	292
Odvođenje Jevreja iz Srema u logore Jasenovac i Staru Gradišku	298
Jasenovac	303
Stara Gradiška	306
Masovno ubijanje u logoru na Banjici	308
Logor za istrebljenje 7.000 Jevreja na Sajmištu u Zemunu	310
Komanda i stražari logora	310
Uprava logora	311
Zlostavljanje i pojedinačna ubijanja	311
Ishrana i higijenske prilike	312
Istrebljenje i likvidiranje logora	312
Istrebljenje daljih 600 Jevreja iz Splita, Skoplja u logoru na Sajmištu	313
Odgovornost za zločine počinjene na Sajmištu	314
Masovno istrebljenje 1.330 jevrejskih izbeglica i 63 Jevreja iz Šapca	316
Spisak ratnih zločinaca na teritoriji Srema	319
Zemun	319
Vukovar	320
Sremska Mitrovica	321
Ruma	322
Ilok	323
Beočin	326
Sajmište	327
Jasenovac	328
Stara Gradiška	329
Narodni neprijatelji, komesari u jevrejskim radnjama	330
Zemun	330
Vukovar	331
Sremska Mitrovica	331
Ilok	331
Šid	332
Fotografije	335
Beleška o priređivaču	353

Синагога у Новом Саду

Синагога у Сремској Митровици, срушена

Синагога у Петрограду (Зрењанину), срушена

ПРЕДГОВОР

Током Другог светског рата (1939-1945) догодио се холокауст. Холокауст значи потпуно истребљење Јевреја у Европи. За нацистичке идеологе, у “новом европском поретку” није било места за Јевреје. Холокауст је осмишљен у оквиру немачке нацистичке идеологије, а реализовала га је немачка нацистичка држава, Трећи Рајх, Хитлерова Немачка, као и фашистичке савезничке државе, у које спада и Независна Држава Хрватска, предвођена поглавником Антом Павелићем и хрватским усташким покретом. Немачки нацисти и њихови савезници у Мађарској, Хрватској итд. вршили су и извршили холокауст Јевреја где год су могли, свугде где су имали фактичку власт, и на својим националним територијама, и на окупираним територијама. Тако је било и на целој територији окупиране Краљевине Југославије, уништене као државе и раскомадане.

И као што је после немачког нацистичког напада на Југославију ова држава уништена и раскомадана, тако је и један њен део, данашња Војводина, био окупирани и раскомадан. **Банат** је формално остао у саставу окупиране Србије, уз стварну немачку власт, власт Трећег Рајха и банатских Фоксдојчера, **Бачка [и Барања]** су окупиране од стране Хортијеве Мађарске, а **Срем** се вољом Немачке и тежњом Хрватска као нацистичких савезника нашао у Павелићевој Независној Држави Хрватској. Иако мањина у становништву, Немци у Банату врше власт и чине злочине против Срба и Јевреја; иако мањина у Бачкој и Барањи, Мађари врше власт и чине злочине против Срба и Јевреја; иако мањина у Срему, Хрвати (и Немци) врше власт и чине злочине против Срба и Јевреја (и Рома), пљачкајући их у своју корист и корист својих држава. Злочини су масовни, злочини су бестијални. Нацисти и њихови помагачи иду на потпуно уништење Јевреја.

Антинацистичка, антихитлеровска коалиција је још 1943. године Московском декларацијом закључила да ће се нацистички злочини утврдити и злочинци позвати на одговорност. Тако је и у оквиру Југославије АВНОЈ (Антифашистичко веће народног ослобођења Југославије), на свом другом заседању у Јајцу 29-30.11.1943. донео одлуку о формирању Државне комисије за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача. Потом су формиране и земаљске комисије за територије 6 југословенских федералних република, као и обласна комисија за Аутономну Косовско-метохијску област и Покрајинска комисија за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Војводини.

Покрајинска комисија формирана је 21. новембра 1944. године, на челу са правником Петром Мијачевићем. У њеном саставу су биле анкетне комисије за три

окупациона подручја Војводине, за Банат, за Бачку и Барању и за Срем, као и регионалне поткомисије и тзв. већа статистичара. Сви они су прикупљали податке о злочинима окупатора и њихових помагача на територији Војводине, прикупљали документе из непријатељских извора, саслушавали сведоке злочина и доступне злочинце, који су ухапшени и којима је суђено. Прикупљена је огромна грађа, коју су обрадили посебни ауторски тимови, у виду извештаја и елабората, посвећених посебним групама масовних злочина, злочинима геноцидног карактера.

Правник Рафаел Линкин, Јеврејин, створио је 1943. године израз геноцид, што значи физичко, економско и културно уништење етничких група, који су УН 1946. кодификовале као злочин који не застареве. Злочин геноцида није идентичан са холокаустом европских Јевреја, али је потпуно јасно да је савремено значење израза геноцид последица холокауста. Тога су били свесни чланови Државне комисије за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Југославији, као и Покрајинске комисије за Војводину, када су одлучили да се у оквиру њих формирају посебне анкетне комисије које ће истражити и документовати злочине над Јеврејима. На челу југословенске Анкетне комисије за Јевреје био је др Алберт Вајс, а на челу покрајинске комисије за Војводину био је др Јулије Дохањи.

Иако је рад свих комисија за утврђивање злочина над Јеврејима Југославије био окончан и пре 1948. године, због укидања Државне комисије публикавање **сажетка** за све републике и покрајине/области у књизи **Злочини фашистичких окупатора и њихових помагача против Јевреја Југославије** уследило је тек 1952. године. У другом издању ове књиге, 1957. године, објављен је и уводни део на енглеском језику (стр. 1-43) под насловом **The Crimes of the Fascist Occupants and their Collaborators against Jews in Yugoslavia**. Исте те 1952. године у Сарајеву је Самуел Пинто објавио одговарајући елаборат Земаљске комисије за БиХ под насловом **Злочини окупатора и њихових помагача над Јеврејима у Босни и Херцеговини**.

Елаборат о страдању банатских, бачко-барањских и сремских Јевреја завршен је и предат Покрајинској комисији за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Војводини 31. децембра 1945. године. Заведен је под бројем 228, а у Музеју Војводине се води у Архивској збирци под ознаком АК 23.410. До сада није објављиван у интегралној верзији.

Елаборат је коришћен од стране државних органа приликом процесуирања одговорних лица за злочине почињене над Јеврејима, као и приликом писања стручних и научних радова на тему страдања Јевреја у Војводини, Србији и Југославији, као и Европи, јер се међу страдалницима са територије Југославије нашло и оних Јевреја који су са дозволом нациста кренули ка Палестини пре 6. априла 1941. године, али због окупације Југославије и пристиглих окупатора, до ње никада нису стигли.

Елаборат је писан на писаћој латиничној машини стране производње, тако да није имала сва слова латинице која је коришћена, што је углавном исправљено. Вероватне су и грешке код имена, немачких, јеврејских, мађарских итд., што би требало утврдити и у неком будућем новом издању исправити. Недостајуће инвентарне бројеве докумената на која су се аутори елабората позивали могуће је утврдити уз додатни истраживачки напор, јер се сва релевантна архивска грађа чува у Музеју Војводине, Архиву Војводине и другим јавним установама овог типа у Београду, а посебно у Јеврејском историјском музеју, о чему ме је обавестила госпођа Војислава

Радовановић, директорка ове културне установе. Недостајуће речи у реченици означене су угластим заградама.

Елаборат “Злочини окупатора и њихових помагача у Војводини против Јевреја” користили су многи истраживачи: Павле Шосбергер, Звонимир Голубовић, проф. др Александар Касаш, др Милан Кољанин и други. У новије време значајну књигу о страдању Јевреја Срема у холокаусту објавио је др Младенко Кумовић (издање Музеја Војводине, Нови Сад, 2007). Пажњу заслужује зборник радова са научног скупа **Израелско-српска научна размена у проучавању холокауста** (издање Музеја жртава геноцида, Београд, 2008). Поменимо студију Теодора Ковача “Банатски Немци и Јевреји”, објављену у часопису Јеврејског историјског музеја (*Зборник*, 9/2009, стр. 23-88). Књига Јисраела Гутмана и Хаима Шацкера **Холокауст и његово значење**, у преводу Ане Шомло и Еле Крстић, коју је објавио Завод за уџбенике (Београд, 2010.), има едукативно значење не само за ученике и студенте већ и за све оне којима је недовољно познато значење холокауста.

Холокауст Јевреја у Југославији само је део холокауста европских Јевреја. Тако је и са холокаустом Јевреја у војвођанским областима: “коначно решење” (Endlösung) јеврејског питања - потпуно истребљење. Нацистички окупатори и њихови помагачи у томе су у највећој могућој мери и успели, истребили су 90% Јевреја са наших простора. Оно што ће вам, поштовани читаоче, бити јасно после читања ове књиге, историчар Јаков Талмон (*Холокауст и обнова животиња*) је формулисао на следећи начин:

Никада, од стварања света, није се догодио појром сличан овоме. Није то била експлозија лудачког религиозног фанатизма, нишпи шалас масовног убијања, као ни дивљање разуларене руље оцијене победом или вином. Није то била психоза револуције или траћанског ратиња - што букне и сипиша се као олуја. Нишпи од света шота. Већ је “летишмна” влада предала цео један народ убицама које је власт подржавала и организовала у професионалном лову на људе, ликвидирању под једним, само једним условом - да то буде цео народ, да сви буду убијени - мушкарци, жене, старици и деца, здрави и болесни, парализовани - свако; и да не буде никакве шансе да ико од оних што су осуђени избеће своју судбину.

Након што су жртве изложене гладовању, мучењу, презрењу и понижењима да би их сломили, одузели им и последњу шрунку људског достојанства и одузели им снагу да се одују, па чак и жељу да живе, државне снаге су их сакућиле са све четвори стране Хишлерове империје и довеле на места где ће бити поубљене, појединачно или у трупама, над пробницама које су саме ископале или у кланицама пројектованим специјално за људска бића. Није било судија којима би се већ осуђени моли обрашпи и шражишпи правду ни владе од које би шражили зашпишпи и казну за убице, ни суседа на чију би кайију моли закуцашпи и замолишпи за склонишпи, ни Бога да му се за милост помоле.

По свему шоме холокауст се разликује од свих осталих масакра, масовних убијања и крвопролића и историји, као што су: уништење поражених племена у штара времена у афричким цунілама, монголски покол покорених народа, кршашки поход истребљења Албижана у 13. веку, ужаси Варшоломејске ноћи и верских ратинова у 16. и 17. веку, појроми Хмељницког из 1648, сељачки ушпаници и њихово пушење у крви, па и шурски поколи Грка и Јермена.

Холокауст се разликује од свих ових ранијих покола по промишљеном и прецизном планирању, системашком и бесшотворном извршавању без икаквих емоција, са

широком одлуком - ликвидирајући све, све, без икакве шансе да се било ко изузме када на њега дође ред да буде убијен - ни у случају да се поштински и прихвати све што се од њега буде захтевало, да се придружи победнику и прихвати његову веру или да буде продат у робље како би спасао животи.

Ово се мора знати и поштовати. Слично су нацисти (немачки, мађарски, хрватски, бугарски и албански) поступали и са Србима. Срби су убијани само из једног разлога - што су православни Срби. То се види и из елабората које сам објавио:

- *Злочини окупирајућих и њихових помаћача у Војводини - III група маовних злочина: РАЦИЈА* (Прометеј и МИД, Нови Сад, 2009),

- *Злочини окупирајућих и њихових помаћача у Војводини - V група масовних злочина: Акција Виктора Томића и Покрећни преки суд у Срему 1942.* (Прометеј и МИД, Нови Сад, 2010).

На крају овог предговора желим да се захвалим издавачима, Градској управи за културу Новог Сада на финансијској помоћи, (додуше скромној, али јединој), као и рецензентима, др Ани Френкел, председници Јеврејске општине у Новом Саду, и покојном др Младенку Кумовићу, музејском саветнику у Музеју Војводине, који ми је дао подршку да истрајем на послу приређивања овог издања, као и корисне колегијалне савете. Такође, изражавам захвалност Тањи Вучићевић, која је унела текст у компјутер, Александру Козлици, који је графички уобличио књигу и извршио коректорске исправке у тексту, као и колегиници Јаворки Рачуници, вишем кустосу, на припреми фотографија, из Збирке фотографија Музеја Војводине (МВЗФ) којима се ова књига употпуњује.

Нови Сад, 15. XII 2010.

Покрајинска комисија за утврђивање злочина окупатора
и њихових помагача у Војводини

AK 23410

128
11

ЗЛОЧИНИ
окупатора и њихових помагача
у Војводини

ПРОТИВ
ЈЕВРЕЈА

(Истребљење, депортација, мучење, хапшење, пљачка)

23410

УВОД

Општи део

JEDAN ISTORIJSKI POGLED

Nema zemlje na svetu, gde bi podigli spomenik L a ž i. U Nemačkoj toga ima. Godine 1932. pisac ovih redova je video na jednom od glavnih trgova Nirnberga, tamo gde stoji figura „Gesemanchen“-a, jedan spomenik, umetnički izrađen bunar sa vodoskokom i umetničkim figurama iz kovanog gvožđa. Podignut je u XV veku i nosi zvučni natpis: „Ovaj spomenik je podignut u gradu Nirnbergu za uspomenu na radostan događaj, što je grad Nirnberg na ovom trgu na lomači zapalio i tako istrebio 750 građana Nirnberga, 750 Jevreja, jer su Jevreji doneli kugu u Nemačku, da bi uništili Hrišćane.“

Generacije su prolazile pored tog spomenika i divile su mu se i nisu se stidele laži, svojih krvoločnih predaka, već su udisale atmosferu takvih spomenika i u krv im je ušlo, da je Nemcima prema Jevrejima dozvoljena laž, istrebljenje i da su Nemci toliko superiorna nacija, da mogu sebi dozvoliti i takvo zločinstvo i ponositi se njime kao istorijskom uspomenom.

Vredi razmišljati o tome, da li je to samo literarna tema, ili je stvarno i istinski misterija prirode, da su pojedini narodi, tako različiti ne samo u svom jeziku, nego i u svojim pesmama, temperamentu, naklonostima, strastima, te je rezultat ovih faktora da narodi toliko različito krče sebi put u istoriji. Ko o tome misli, mora da stane zapanjen pred poukom, što nam pruža put života nemačkog naroda. Da li je to slučaj ili je imanentna i duboko ukorenjena i neizbrisiva osobina nemačkog naroda, da je Nemačka, počevši od krstaških ratova pa sve do sadašnje najcrnje orgije svoga varvarstva, uvek prednjačila u Evropi u jednoj stvari:

U širenju i izgrađivanju antisemitizma i u progonu Jevreja sa jedne strane, a paralelno sa tim, no katkad i odvojeno od jevrejskog pitanja prolivao je more krvi, ispovedajući pri tome kult krvoprolića i stigao je najzad na vrhunac u ovome ratu, u kome je nemački narod ostvario dve stvari: jedno, što je podigao na presto svog političkog i javnog života ustanovu l a ž i, otvoreno ispovedajući laž kao državotvorni princip, sa druge strane, što je ostvario najzad u nemačkim srcima ukorenjeni i od nemačkih masa sa paroksizmom pozdravljeni san o krvavoj orgiji, koja „ima da potrese celi svet“, koji će drhtati kada mi budemo nestali sa pozornice /Izjava Hitlera u jednom govoru 1943. g./

Od Nirnberškog spomenika i od oko 350 drugih mesta u Nemačkoj, gde su tada takođe gorele lomače Jevreja, pa do Hitlera i do krvavih orgija, nad leševima 5 miliona Jevreja Evrope, put je dosledan. Od krstaških ratova, kada je nemački narod u Wormsu i Mainzu zatvorio u sinagogama celo jevrejsko stanovništvo ovih gradova i zapalio ih, od krvoločnog klanja tih Jevreja u okolini Berlina 1240. g., u Beču 1490. g. zbog glupe

optužbe oskrnjavanja hostija u crkvama – do lomače u Nirnbergu i do umetno izrađenih peći za spaljivanje miliona Jevreja, u paklu koncentracionih logora – vodi prava linija. – A od proterivanja hiljada i hiljada skromnih, sitnih jevrejskih zanatlija XV veka iz svih gradova Hanza-Bunda do deportacije i istrebljenja stotina hiljada jevrejske dece – vodi ista prava linija.

Fanatična, zaslepljena vera sa kojom su nemačke mase učestvovalе u zapaljivanju sinagoge u Wormsu i Mainz u zato „jer su Jevreji ubili Hrista“, fanatična vera sa kojom se verovalo u XV veku, da su „Jevreji izumeli kugu radi istrebljenja Hrišćana“ a kasnije „da su Jevreji oskrnavili svete hostije u crkvama“ te napokon ta fanatična vera, sa kojom su učestvovalе stotine hiljada Nemaca u neverovatnom, još nikada neviđenom masovnom mučenju do smrti miliona Jevreja u ovom ratu, zato „jer Jevreji žele vladati svetom“, sve su to pojave srodne prirode.

Isto je tako srodna pojava da su Nemci za vreme krstaških ratova fanatizirani od Jovana Kapistrana dostigli vrhunac zanosa prilikom pokolja Jevreja, a sada vođeni od svoga Firera pali u isti zanos. Nemoguće, da je slučajno, da [su] baš nemačke mase bile one, koje su u XVI veku u Minsteru bile toliko fanatizovane od jednog eksaltiranog krojača sa idejom ponovnog krštenja, da su njih 56.000 pod njegovim vođstvom golih ruku išli u smrt, misleći do poslednjeg minuta da će pred njima pasti na kolena oružane trupe.

Ne može biti slučaj ni to da je baš u Nemačkoj bio vođen tridesetogodišnji rat u kom ratu je nemački Rajh od svojih 25 miliona stanovnika izgubio 20 miliona. Ovaj rat su vodili Nemci protiv Nemaca sa isto toliko mržnje, isto toliko zaslepljeno i onda, kada je već sve bilo izgubljeno, kao što je taj narod nastavio klanje, zversko ubijanje stotina hiljada i u ovom ratu, kada je već pobeđnička, saveznička vojska stajala na njegovom tlu, blizu srca njihove zemlje i kada su već morali znati, da je sve izgubljeno. Sa istom životinjskom poslušnošću su milionske mase dale sebe voditi na klanicu u tridesetogodišnjem ratu, kao sada. Tadašnji ciljevi njihovih vojskovođa i nebrojenih malih i velikih prinčeva i kneževa, bili su isto tako strani interesima mase, kao ciljevi sadašnje nacističke partije, sa istom trpeljivošću su učestvovali u krvavoj mržnji kao sada.

PORTEBA RASVETLJAVANJA IZVORA KATASTROFE

Kada želimo da pristupimo opisivanju jedne tragedije koju su krvavim rukama i krvavim slovima pisali fašistički Nemci i njihovi pomagači, a na kraju koje stoji pred našim očima masovni grob skoro celog jevrejskog stanovništva Jugoslavije moramo naći one sociološke, političke i psihološke momente, usled kojih su iz tzv. „kulturne“ Nemačke, a preko Mađarske tekli crni talasi jedne krvave orgije, kakvu svet još nije video. Moraju postojati specijalni psihološki momenti ili u prošlosti ili u sadašnjosti nekih naroda, prvenstveno Nemaca, koji bi nam objasnili, zapanjenim, savremenim kulturnim ljudima, od kuda je to, da se s vremena na vreme pojavljuje baš kod istog naroda fenomen pretvaranja skoro čitavog naroda od mirnih građana, seljaka, zanatlija, filistera i intelektualaca u narod krvoločnih sadističkih zverova.

Preko ovog pitanja se ne sme preći jer odgovor na to daće nam merilo kakva i kolika treba da bude kazna, koja bi našoj i budućim generacijama neminovno otklonila mogućnost ponavljanja.